

veritate Dei vinci nolunt, & sua perversitate vincuntur, facile potestis intelligere, & in bonis esse, & in malis sacramenta divina; sed in illis ad salutem, in malis ad damnationem. Et cum tantum distet inter eos, qui hæc digne indignèque tractaverint, ipsa tamen eadem sunt, illis ad præmium valentia, illis ad iudicium.

Joan. 4. 1. §8. Quapropter quando plures quam Joannes Dominus baptizabat, sicut in Evangelio scriptum est, ubi subjecit Evangelista: *Quamvis ipse non baptizabat, sed discipuli ejus;* cum tantum distaret inter Petrum & Judam, nihil tamen distabat inter baptismum, qui dabatur per Petrum, & qui dabatur per Judam. Illud enim quod per eos dabatur, unum erat, cum ipsi non essent unum: & illud Christi erat, illorum autem unus ad membra Christi, alter ad partem diaboli pertinebat. Cum vero Joannes Baptista, & Paulus Apostolus unum essent, quia uterque sponsi amicus erat, tamen quia non erat unus baptismus, qui dabatur à Joanne, & qui dabatur à Paulo, jussit Paulus Christi baptismo baptizari eos, qui baptismo Joannis fuerant baptizati. Itaque ille baptismus Joannis dictus est: qui autem per Paulum datus est, non est dictus baptismus Pauli, sed *jussit eos, inquit, baptizari in Christo.* Ecce unum sunt Joannes, & Paulus, & non unum dant: ecce non sunt unum Petrus & Judas, & unum dant: at verò Petrus & Paulus & unum sunt, & unum dant. Abraham & Cornelius ex fide justificati unum sunt, & non unum sacramentum acceperunt: itemque Cornelius & Simón Magus non sunt unum, & unum sacramentum acceperunt: at verò Cornelius, & ille Spado, quem Philippus

Baptismus
discipulo-
rum Chris-
ti ante pas-
sionem
ejus, Chris-
ti fuit bap-
tismus.

Act. 19. 4.

Act. 10. 48.

Act. 8. 13.

38.

pus in itinere baptizavit, & unum sunt, & unum sacramentum acceperunt. Cum ergo unum est sacramentum, nec diversi datores, nec diversi perceptores faciunt, ut non sit unum, quod unum est.

§9. Isti autem dum volunt hominum esse quod Christi est, res falsissimas & absurdissimas persuadere conantur, ut propè tot sint baptismi, quot homines per quos dantur. Itaque illud quod Dominus ait de homine & opere hominis: *Arbor bona bonos fructus facit, arbor mala malos fructus facit;* isti ad hoc detorquere conantur, ut à bono baptizatus bonus sit, & à malo baptizatus malus sit. Unde sequitur eos, etiam si nolint, ut à meliore baptizatus melior sit, & ab inferiore baptizatus inferior sit. Ex quo fit, ut illi quos ante Domini passionem non ipse Jesus baptizabat, sed discipuli ejus, multò sanctius nascerentur, si ab ipso baptizarentur. Quis enim vel cogitare possit, quantum intererat inter ipsum, & discipulos ejus, à quibus baptizabantur? Ergo invidit eis sanctiorem generationem, quos à discipulis suis sese hinc constituto maluit baptizari? Quod utique quisquis credit, insanus est. Quid ergo Dominus eo ipso demonstrare dignatus est, nisi suum esse quod daretur, per quemlibet daretur; & se baptizare, de quo amicus ille sponsi dixerat: *Hic est qui baptizat;* per cujuslibet manus ministri baptizaretur, qui credidisset in eum? Dicit etiam Paulus: *Gratias Deo; quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum & Gaium, ne quis dicat quod in nomine meo baptizavi.* Et iste ergo credatur invidisse hominibus meliorem sanctificationem, si quantò melior erat, tantò melius poterant baptizari, qui

Matth. 7. 17.

Joan. 1. 33.

1. Cor. 1. 14.



qui ab illo baptizarentur. Imò verò ad hoc ipsum vigilavit cautissimi & fidelissimi dispensatoris intentio, ne quisquam ideo sanctius se baptizatum putaret, quòd à ministro sanctiore baptizaretur, & quod Domini erat, servo tribueret.

60. Cùm igitur boni & mali dent, & accipiant baptismi sacramentum, nec regenerati spiritaliter in corpus & membra Christi coedificentur nisi boni; profectò in bonis est illa Ecclesia, cui dicitur: *Sicut lilium in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum.* In his est enim qui ædificant super petram, id est, qui audiunt verba Christi, & faciunt: quia & Petro confitenti se Christum Filium Dei, sic ait: *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Non est ergo in eis qui ædificant super arenam, id est, qui audiunt verba Christi, & non faciunt. Ipse enim dixit: *Qui audit verba mea hæc, & facit ea, similabo eum viro sapienti, qui ædificat domum suam super petram.* Et ibidem paulò post: *Qui audit, inquit, verba mea hæc, & non facit ea, similabo eum viro stulto, qui ædificat domum suam super arenam.* Qui ergo compage caritatis incorporati sunt ædificio super petram constituto, & lilio inter spinas candenti, ipsi utique possidebunt regnum Dei. Qui autem super arenam ædificant, vel in spinis deputantur, quis dubitaverit, quòd regnum Dei non possidebunt? Nihil utique talibus prodest baptismi sacramentum: nec tamen propter eorum instabile fundamentum sterilemque malitiam, etiam sacramento quod habent, ulla injuria facienda est.

[CAPUT
XXII.]

61. PROINDE in loco illo ex epistola Pau-

Pauli Apostoli, quam scripsit ad Galatas, sine studio contentionis advertite, quàm rectè fiat, ut hæreticum corrigentes errorem, si sacramentum hoc habent quod habere debuerunt, illud accipiant quod eis deerat, non improbetur & blasphemetur quod inerat. *Manifesta, inquit, sunt opera carnis, quæ sunt fornicationes, immunditiæ, luxuriæ, idolorum servitus, veneficia, inimicitie, contentiones, emulationes, animositates, dissensiones, hæreses, invidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* * Omnes itaque isti non sunt in lilio, nec super petram: inter hos autem & hæretici positi sunt. Cur ergo vos, ut omittam cetera, non baptizatis post ebriosos, luxuriosos, invidos, qui regnum Dei non possidebunt, & ideo in petra non sunt; & quia in petra non sunt, proculdubio in Ecclesia non deputantur; quia *super hanc petram, inquit, ædificabo Ecclesiam meam:* & nos vultis, ut baptizemus post hæreticos, qui inter easdem spinas regnum Dei non possessuras enumerati sunt, & quibus similiter sacramenta insunt, quando eadem sunt; sed non prosunt, quia cùm illa recta sint, ipsi perversi sunt?

62. Hæc sine pertinacia considerantes atque cogitantes, facilè potestis intelligere, id in quoque corrigendum esse quod prævum est, quod autem rectum est, approbandum; & hoc dandum esse quod deerit, quod autem inerit, agnoscendum. Veniens itaque hæreticus, ut catholicus fiat, errorem corrigat

Gal. 5. 19.

* Olim hic
caput XIX.
apud Am.
& Er.

Hæretici
quomodo
in Eccle-
siam reci-
piendi.

a Sic MSS. At editi, & vos.

proprium, non Christi violet sacramentum: accipiat vinculum pacis, quod non habebat, sine quo illi prodesse non poterat baptisma quod habebat. Utrumque enim necessarium est ad regnum Dei adipiscendum, & baptismus, & iustitia. Et in contemptore quidem baptismi Christi non potest esse iustitia: baptismus autem & in eo qui iustitiam non habet, potest esse, sed non potest prodesse. Sicut enim Veritas dixit: *Si quis non renatus fuerit ex aqua & spiritu, non intrabit in regnum celorum;* ita eadem Veritas dixit: *Nisi abundaverit iustitia vestra super scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum celorum:* ut non baptismus solus, sed etiam iustitia perducatur ad regnum; cui autem vel utrumque, vel unum defuerit, illuc pervenire non possit. Quapropter cum dicatur hæreticis: Iustitia vobis deest, quam sine caritate ac vinculo pacis habere nullus potest; cumque & ipsi fateantur, multos baptismum habere, & iustitiam non habere, & si non fateantur; eos convincat Scriptura divina; miror quomodo putent, cum eos habentes non suum, sed Christi baptismum, iterum nolumus baptizare, ita nos agere, ac si eis jam nihil deesse judicemus; & quia baptismus eis in Catholica non datur, quem habere inveniuntur, nihil se illic accipere arbitrentur, ubi hoc accipiunt, sine quo illud quod habent, eis ad perniciem valeat, non ad salutem. Quod si nolunt intelligere, sufficit nobis, quod eam tenemus Ecclesiam, quæ manifestissimis sanctarum & canonicarum Scripturarum testimoniis demonstratur.

63. Dicat mihi nunc hæreticus: Quomodo me suscipis? Citò respondeo, Sicut suscipit Ecclesia, cui Christus perhibet testimonium.

Num-

Numquid tu melius potes nosse quomodo suscipiendus sis, quam Salvator noster medicus vulneris tui? Hic fortè dicis: Lege mihi ergo quemadmodum Christus suscipi jusserit eos, qui ab hæreticis transire ad Ecclesiam volunt. Hoc aperte atque evidenter, nec ego lego, nec tu. Si enim hæreticus esset Joannes, & in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizaret, post cujus baptismum jussit Paulus homines baptizari; tu obtineres quod dicis, ita ut contrà quid dicerem, non haberem. Rursus si Petrus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti ab hæreticis baptizatus fuisset, cui Dominus ait: *Qui lotus est semel, non habet necessitatem iterum lavandi;* ego obtinerem quod dico, ita ut tu contrà quid dicerem, non haberes. Nunc verò cum in Scripturis non inveniamus aliquos ad Ecclesiam transisse ab hæreticis, & sicut ego dico, aut sicut tu dicis, esse susceptos; puto si aliquis sapiens exstisset, cui Dominus Christus testimonium perhiberet, & de hac questione consuleretur à nobis, nullo modo dubitare deberemus id facere quod ille dixisset, ne non tam ipsi quam Domino Christo, cujus testimonio commendabatur, repugnare judicemur. Perhibet autem testimonium Christus Ecclesie suæ. Ecce Evangelium, lege ubi ait: *Oportebat Christum pati, & resurgere tertia die, & prædicari in nomine ejus penitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem.* Quomodo ergo suscipit ista Ecclesia per omnes gentes incipientibus ab Jerusalem, remotis omnibus ambagibus & tergiversationibus, sic suscipiendus es. Quod si non vis, non mihi, aut cuicumque hominum, qui te vult ita sus-

Confer lib.
I. contra
Cresconium
c. 31. &
33.

Joan. 13.
10.

Luca 24.
46.

cipere, sed ipsi Salvatori contra salutem tuam perniciosissimè reluctaris, qui te sic suscipiendum esse non vis credere, quemadmodum suscipit illa Ecclesia, quam testimonio suo commendat ille, cui fateris nefarium esse non credere.

CAPUT
XXIII.
Jer. 15. 18.

64. *AT enim dixit Jeremias: Facta est mihi ut aqua mendax, non habens fidem.* Non de hac aqua dixit, quam putas. Lege diligenter. Ipsam enim mendacium hominum multitudinem dixit aquam mendacem, more prophetico, sicut figuratè loqui solent: sicut in Apocalypsi, populos aquarum nomine novimus appellatos. Nam sic ait Jeremias: *Ut quid qui contristant me, praevalent? Plaga mea valida est, unde sanabor? Facta est mihi ut aqua mendax, non habens fidem.* Plagam suam sibi dixit factam ut aquam mendacem: eandem verò plagam suam eos appellavit qui se contristabant. Quod enim ait, *qui contristant me*; hoc dixit postea, *plaga mea*: & quòd suprà dixit, *praevalent*; hoc postea dixit, *valida est*.

Prov. 5. 15.

65. Sic & illic facitis, ubi scriptum est: *Ab aqua aliena abstine te, & de fonte alieno ne biberis.* Putatis enim de baptismo dictum qui est apud hæreticos, ut ideo sit aqua aliena, quia hæretici regnum Dei non possidebunt: quasi non ita sit & apud ebriosos, & apud invidos, & ceteros hujusmodi, de quibus pariter dictum est: *Regnum Dei non possidebunt*: & tamen in omnibus talibus, si secundum Evangelium baptizati sunt, Christi est baptismus, non ipsorum. Unde aqua illa non est aliena; cum ipsi alieni sint, quibus dicturus est: *Non novi vos.* Cur non ergo potiùs intelligam aquam alienam

Mat. 7. 23.
Aqua alie-

nam & fontem alienum, doctrinam esse maligni spiritus, qua decipiuntur & seducuntur alienati à Deo per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis eorum, hoc expressiùs commendante Apostolo: *Spiritus autem manifestè dicit, quia in novissimis temporibus recedent quidam à fide, adtendentes spiritibus seductoribus, & doctrinis dæmoniorum?* Hæc est aqua aliena, & fons alienus. Si enim aqua in bono intelligitur & Spiritus sanctus; cur non aqua in malo intelligatur & spiritus malignus? Non enim semper ubi aquam nominat Scriptura, hoc visibile baptismi sacramentum vult intelligi: sed aliquando ipsum, aliquando aliud. Jam enim hoc visibili baptismo etiam alios discipuli Domini baptizaverant, ante quàm veniret in eos secundum ejus promissionem Spiritus sanctus: de quo tamen idem Jesus dicit: *Si quis sitit, veniat & bibat: qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina aquæ vivæ fluent de ventre ejus.* Et sequitur Evangelista, & exponit unde sit dictum: *Hoc autem, inquit, dicebat de Spiritu, quem accepturi erant ii, qui in eum erant credituri.* Spiritus enim nondum erat datus, quia Jesus nondum fuerat clarificatus. Ecce aquam dicit Spiritum, qui nondum erat datus, cum jam aqua illa Baptismi multis fuisset data.

66. Unde & illud, quod similiter non intelligitis, quod scriptum est: *Bibe aquam de tuis vasis, & de puteorum tuorum fontibus, & fons aquæ tuæ sit tibi proprius, & nemo alienus communicet tibi, & non superfluant tibi aquæ foras, & in plateis tuis*

na & fons
alienus.

1. Tim. 4. 1.

Joan. 7. 37.

Vide lib. 2.
contra
Crescentium
c. 13. &
seq.

Prov. 5. 15.

tuis discurrant aquae tuae ; non visibilem baptismum , quem possunt habere & alieni , id est , qui regnum Dei non possidebunt , sed hoc donum commendat Spiritus sancti , quod proprium est eorum tantum , qui regnabunt cum Christo in aeternum . Quoniam caritas Dei , sicut dicit Apostolus , diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum , qui datus est nobis . Ipsa enim latitudo cordis , quam caritas facit , unde illam diffusam dicit , & unde ad Corinthios ita loquitur : Os nostrum patet ad vos , d Corinthii , cor nostrum dilatatum est ; platearum nomine significata est .

67. Quod ergo aperte audimus: *Nolite omni spiritui credere, sed probate a spiritu si ex Deo sint*: hoc figuratè audimus: *Ab aqua aliena abstine te, & de fonte alieno ne biberis*. Et quod aperte audimus: *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*; hoc figuratè audimus: *Fons aquæ tuæ sit tibi proprius, & nemo alienus communicet tibi*. Multa enim mœnna Dei possunt habere & alieni, non solum ista communia cum lapidibus & arboribus, sicuti est esse & vivere; nec solum communia cum pecoribus, sicuti spirare, sentire: sed etiam majora jam hominum propria, sicuti est ratio, locutio, artes utiles innumerabiles, & alia multa. Ipsa etiam quæ domui Dei data sunt, nonnulla ex eis habent alieni, id est, non possessuri regnum Dei, quibus in fine dicitur: *Non novi vos*; etiam cum dixerint: *In nomine tuo prophetavimus & virtutes multas fecimus*. Quia, Et

a Floriacensis MS. *probate spiritum qui ex Deo est.*

*Et si habeam, inquit, prophetiam, & sciam
omnia sacramenta & omnem scientiam, & si
habuero omnem fidem, ita ut montes transfe-
ram, caritatem autem non habeam, nihil sum.
Hoc est ergo donum Spiritus sancti proprium
sanctorum, unde nemo communicat alienus.
Hoc deest omnibus malignis & gehennæ fi-
liis, etiam si Christi baptismo baptizentur,
sicut Simon fuerat baptizatus. Hoc deest etiam
hæreticis: hoc accipiunt, cum correcti ve-
niunt, & unitatis vinculum sinceriter amplec-
tuntur. Quod si non acciperent, etiam ha-
bentes baptismum Christi, non erant posses-
suri regnum Christi: quia non introierant ad
fontem illum proprium aquarum discurren-
tium in plateis sanctorum, & foras non ex-
currentium, quo fonte caritas Dei diffusa est
in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui
datus est nobis. Desinite itaque illa testimo-
nia commemorare, quæ aut non intelligitis,
aut pro nobis contra vos esse intelligitis. Quod
si ambigüe posita, & pro nobis, & pro vo-
bis possent interpretari, nihil utique adju-
varent causam vestram: quia & nos si ta-
libus uti vellemus, innumerabilibus uteremur,
quæ causam nostram nihil similiter adjuva-
rent. Sed planè talia malam causam vel mo-
ras faciendo sustentant.*

68. ECCE, inquit, *de corpore Domini aqua profluxit*. Et quid te hoc adjuvat, ò hæretice? *Multum*, inquit: *baptisma enim significat non esse, nisi in corpore Domini, id est, in Ecclesia*. Melius diceres, de corpore Domini, hoc est, de Ecclesia; etiamsi jam constet (quod adhuc fortè diligentius requirendum est) aqua illa baptismum esse significatum. Nam & nos

TOM. V. c bap-

CAPUT XXIV.

baptismum quem habetis, de corpore Domini esse dicimus, hoc est, de Ecclesia, quamvis in ea ipsi non sitis, sicut omnes qui non ædificant super petram, sed super arenam. Quare tamen non adtendis aquam illam, qua baptismum significatum dicis, non tantum in corpore Domini fuisse, sed etiam de corpore ejus foras exiisse, & hoc per vulnus persecutoris? Neque enim & hæretici & omnes mali secum foras sacramenta traxissent, si unitatis integritatem in corpore Domini custodissent. Sed etiam hoc videtis quam profundum sit, & quanta mysterii altitudine occultum.

69. Jam sufficiat: desinite talibus agere. Omnia quæ hujusmodi protuleritis, aut pro nobis sunt, aut ut multum causæ nostræ minuant, incertum est pro quibus sint. Sed libenter in opertis immoramini, ne fateri aperta cogamini. Ecce Ecclesia, rogo, quid patimini? Ecce Ecclesia tot manifestissimis sanctarum Scripturarum testimoniis commendata & expressa, prædicta & demonstrata: *Sicut audivimus, ita & vidimus*. Quid tergiversaris quomodo suscipiaris? Cur detrectas sic suscipi, quomodo illa suscipit, cui testimonium perhibet qui mentiri non potuit? Doce Scripturas canonicas aperte dixisse, baptizandum esse in catholica Ecclesia qui apud hæreticos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti fuerit baptizatus. Quod si hoc docere non potes; illud doce, huic communioni tuæ, id est, parti Donati, ubi hoc didicisti, apertum aliquod & manifestum testimonium à Scripturis canonicis perhiberi: & fatebor ad te esse transeundum, nec aliter esse suscipiendos hæreticos, quam sicut sus-

ci-

cipit Ecclesia in qua es, quia tali testimonio declarata est. Quid æstuas? quid perturbaris? Non invenis in Scripturis canonicis, quod à te justissime exigimus? Nam quod dicere soletis: *Ubi pascis, ubi cubas in meridie*, vides quale sit, & quam pro te non sit. Noli ergo talia quærere. Quia & si in partibus aquilonis esset pars Donati, quæ contrariæ sunt partibus meridianis, diceret de se esse dictum: *Montes Sion, latera aquilonis, civitas regis magni*. Nam utique civitas regis magni non est nisi Ecclesia; & hoc potius indubitanter sonat Ecclesiam, quam illud: *Ubi pascis, ubi cubas in meridie*. Sed fortasse illo testimonio Marcion hæreticus uteretur, qui dicitur Ponticus fuisse, quæ partes ad aquilonem sunt. Rursus si in occidente esset pars Donati, diceret de se esse dictum: *Iter facite ei qui ascendit super occasum, Dominus nomen est illi*. Fortassis enim sublimius esse diceret, *adscendit super occasum*, quam, *cubat in meridie*. Hæc mystica sunt, operta sunt, figurata sunt: aliquid manifestum quod interprete non egeat, à vobis flagitamus.

70. Ego itaque sic te suscipio, quemadmodum suscipit semen Abraham, in quo benedicuntur omnes gentes. Hoc fortè obscurum esset, nisi Paulus aperuisset semen Abraham quod est Christus. Sic te suscipio, quemadmodum suscipit illa sterilis, cujus multi filii magis quam ejus quæ habet virum. Quod obscurum esset, nisi Paulus dixisset, ipsam esse Ecclesiam matrem nostram: cui dictum est: *Dominus qui eruit te, ipse Deus universæ terræ vocabitur*: cui dictum est: *Terra tua orbis terrarum*. Sicut suscipit re-

Cant. 1.6.

Psal. 67.8.

Gen. 22. 18.

Gal. 3.16.

Gal. 4.26.

Isai. 54.5.

Isai. 62.4.

Psalm. 44. gina illa, de qua in Psalmis dicitur: *Adstitit regina à dextris tuis*: & cui dicitur: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram*. Postremo, ne multa commemorem, sic te suscipio, sicut suscipit Ecclesia per omnes gentes incipiens ab Jerusalem: sicut suscipit Ecclesia quæ testis est Christo in Jerusalem, & in tota Judæa & Samaria, & usque ad totam terram. Ille enim te suscipit, qui hoc de illa dixit, qui talibus eam verbis, ne quisquam de illa dubitaret, ostendit. Sic te suscipio, quemadmodum suscipit triticum seminatum in agro, quod cum zizaniis crescit usque ad messem. Hi sunt enim filii regni, ager autem est mundus, messis est finis sæculi. Dominus exposuit, Evangelium est, verba Domini sunt, manifesta sunt. Possem tibi dicere: Sic te suscipio, quemadmodum & vos suscepistis quos Prætextatus & Felicianus à vobis damnati, extra vestram communionem baptizaverunt. Cui rei quid contradicas, omnino non habes. Sed hoc potius dicam, quod & adversus ipsos maximianistas invictissime valeat, qui vos in duobus præcipue testimoniis, quibus imperitissime, tamen creberrime uti soletis, omnino vicerunt, & de paucitate & de meridie. Hoc ergo dicam, quod vos omnes, tamquam pariter contra nos insurgatis, exstinguat. Sic vos suscipimus, si corrigi vultis, quemadmodum suscipit Ecclesia, quam Dominus Jesus dixit ab Jerusalem coepturam, & in Actibus Apostolorum legimus inde coepisse: & per omnes gentes ituram, & in Actibus Apostolorum legimus per multas isse, ante quam veniret in Africam, & per omnes gentes ituram

ram ante quam veniat finis: quia ipse Dominus ait: *Prædicabitur hoc Evangelium in omnibus gentibus, & tunc veniet finis*. Ecce purgamenta ejus: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum*. Ecce frumenta ejus: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Ubi hic Africa nominata est in parte Donati? Ecce iterum frumenta ejus: *Ut scias*, inquit Apostolus, *quemadmodum te oporteat in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Et sine dubio magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est in gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria*. Ecce purgamenta ejus. *Spiritus autem*, inquit, *manifestè dicit, quia in novissimis temporibus recedent quidam à fide, adtendentes spiritibus seductoribus, doctrinis demoniorum, &c.* Ubi & hic Africa in parte Donati nominata est, ut in ea remanserit columna & firmamentum veritatis, aut pietatis sacramentum, de quo usque in finem ita cucurrit, ut diceret: *Prædicatum est in gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria*.

71. Quid ergo pluribus teneam? Qui respondere cogitat huic epistolæ, scrutetur Scripturas: & aut manifestum de Africa, vel in qua sola, vel ex qua sola est pars Donati, proferat testimonium: quod ideo proferre non potest, quia illis tam manifestis, quæ à nobis prolata sunt, repugnare Scriptura non potest. Aut si sularum suspicionum, vel criminationum, vel calumniarum sectatores credam

dulos quærit, & vult traducere in aliud Evangelium, quod non est aliud, atque annuntiare nobis præter quàm quod accepimus, etsi Angelus de cælo esset, anathema esset: quoniam & diabolus, qui propterea de cælo cecidit, quia in veritate non stetit, si anathema fuisset homini, quando ei præter quàm quod à Domino Deo acceperat, annuntiavit, primi parentes carnis nostræ, nec in poenam mortis incidissent, nec de loco felicitatis exissent.

CAP. XXV.
olim XX.
apud Am.
& Er.

Joan. 10.
27.

Matth. 24.
23.

Matth. 5.
14.

72. QUAPROPTER vos, Carissimi, quibus hanc epistolam scribo, præceptum pastoris qui animam suam posuit pro ovibus suis, & nunc glorificatus & exaltatus sedet ad dexteram Dei Patris, corde fidelissimo & firmissimo retinete dicentis: *Quæ sunt oves meæ, vocem meam audiunt, & sequuntur me.* Audistis ejus vocem manifestissimam, non solum per Legem ejus, & Prophetas, & Psalmos, sed etiam per os proprium commendantis Ecclesiam suam futuram. Et ea quæ prædixit, quemadmodum ex ordine consecuta sint, in Actibus & litteris Apostolorum, quæ divinarum Scripturarum canonem complent, legendo perspicitis. Non est obscura quæstio in qua vos fallant, quos ipse Dominus prædixit futuros atque dicturos: *Ecce hic est Christus, ecce illic: ecce in deserto, quasi ubi non est frequentia multitudinis; ecce in cubiculis, quasi in secretis traditionibus atque doctrinis.* Habetis Ecclesiam ubique diffundi, & crescere usque ad messem. Habetis civitatem, de qua ipse qui eam condidit, ait: *Non potest civitas abscondi super montem constituta.* Ipsa est ergo quæ non in aliqua parte terrarum, sed ubique noti-

fissima est. Hæc temporales aliquando etiam in suis frumentis patitur tempestates, ut in quibusdam locis non cognoscantur; sed tamen etiam illic latent: neque enim falli potest divina sententia, quoniam crescunt usque ad messem.

73. Itaque & in aliis gentibus sæpe nonnulla membra Ecclesiæ prævalentibus hæresum & schismatum seditiõibus, pressa atque obumbrata sunt; & tamen quia inerant, paulò post nullo dubitante claruerunt: & in ipsa Africa post illud Secundi Tigrisiani apud Carthaginem seditiosum turbulentumque concilium, ubi & à femina nobili Lucilla operata corruptio, postea judicialibus gestis commemorata est, cum inde litteræ penè per totam Africam, qua Ecclesiæ Christi jam germinaverant, missæ fuissent, creditum est litteris concilii; neque enim aliter oportebat: & quasi visa sunt per aliquam partem agri frumenta Dominica defecisse. Nullo modo autem defecerant, quæ verò frumenta erant prædestinata atque seminata, & altâ radice^a feraciter germinantia. Salvâ enim conscientia litteris concilii crediderant: neque enim ab hominibus de aliis hominibus aliquid incredibile dicebatur, aut eis contra Evangelium credebatur. Sed postea quàm illi furiosam pertinaciam usque ad dissensionem sacrilegam contra totum orbem christianum contentione obstinatissima perduxerunt, atque innotuit bonis fidelibus quos à Cæciliano alienaverat falsa criminatio; viderunt se, si in illa communione persisterent, non jam de quodam homine, vel de quibusdam homi-

Lucilla.

G 4

ni-

^a Editi, *veraciter*. Floriacensis cod. *feraciter*.

nibus, sed de Ecclesia toto terrarum orbe diffusa pravum habere iudicium; & maluerunt Christi Evangelio, quam collegarum concilio credere. Itaque illis relictis, mox ad catholicam pacem multi, & episcopi, & clerici, & populi redierunt: quod & ante quam facerent, in tritico deputabantur. Tunc enim non faciebant, cum adversus homines male sibi à collegis insinuos, non adversus Ecclesiam Dei, quæ in cunctis gentibus crescit, illa eorum contradictio a nitebatur. Itaque & in Africa triticum quod filius hominis seminaverat, triticum mansit: & ex illo usque adhuc crevit, & crescit, & deinceps usque ad messem fructificabit & crescet, sicut in omni mundo.

74. Nonnulli etiam bonæ voluntatis, per carnalem caliginem, etiam post confirmatum contra Ecclesiam Dei malignorum furorem, in illa dissensione diutius erraverunt, tamquam si adhuc mollia conculcarentur frumenta, & radice viva herbæ vigor adtereretur: etiam ipsa tamen frumenta sua noverat Deus, quamvis ut reviviscerent arguenda & increpanda.

Matth. 16. Non enim eo modo dictum est Petro: *Redi post me satana*; quomodo dictum est de Iuda: *Unus ex vobis diabolus est*. Quidam quoque & apertissimæ veritati malo studio contradixerunt: illi verò eradicati vel præcisi erant; sed non permanentes in infidelitate, sicut de quibusdam ramis fractis Apostolus dicit, manu divina replantati, aut iterum inserti sunt. Tunc enim quisque infructuosus, & nondum à radice præcisus est, cum mala cupiditate agit quidem illa opera, de quibus Gal. 5. 21. dictum est: *Quoniam qui talia agunt, regnum*

Rom. II. 23.

Gal. 5. 21. dictum est: *Quoniam qui talia agunt, regnum*

a Sic Floriac. MS. At editi, *contradictio tenebatur*.

num Dei non possidebunt: sed cum pro ipsis operibus etiam veritati apertissimæ qua redarguitur, resistere cœperit, tunc præciditur. Et multi tales sunt in sacramentorum communione cum Ecclesia, & tamen jam non sunt in Ecclesia. Alioquin si tunc quisque præciditur, cum visibiliter excommunicatur; consequens erit ut tunc rursus inseratur, cum visibiliter communioni restituitur. Quid si ergo fictus accedat, atque adversus veritatem & Ecclesiam cor inimicissimum gerat, quamvis peragatur in eo illa sollemnitas, numquid reconciliatur, numquid inseritur? Absit. Sicut ergo jam denuo communicans nondum insertus est; sic & ante quam visibiliter excommunicetur, quisquis contra veritatem, qua convincitur & arguitur, inimicum gestat animum, jam præcisus est. Ita fit, ut & semen bonum, & semen malum, utraque per agrum crescant usque ad messem; id est, & filii regni, & filii maligni utrique per mundum crescant usque in finem sæculi; illis fructum ferentibus cum tolerantia, illis cum sterilitate amaricantibus.

75. Vos autem innitentes tot evidentissimis testimoniis Legis, Prophetarum, Psalmorum, ipsius Domini, & Apostolorum, de sancta Ecclesia toto terrarum orbe diffusa, exigit ab istis ut ostendant de Africa, quod adinet ad partem Donati, aliqua manifesta de canonicis libris testimonia. Neque enim, sicut jam dixi, ullo modo fieri posset, ut Ecclesia, sicut dicunt, & quod absit, tam citò ex tot gentibus peritura, tot testimoniis tam sublimiter & tam indubitanter prædicaretur; & de ista, quam volunt, sua, quæ usque in finem, sicut contendunt, permansura fuerat,

Hæretici
quomodo
quidam in
Ecclesia.

taceretur. Mementote enim quid illi diviti dictum sit, cum apud inferos torqueretur, & ad fratres suos aliquem ex mortuis mitti vellet.

Luc. 16. 29. *Habent illic, inquit, Moysen & Prophetas.*

Et cum ille diceret, non eos credituros, nisi ad eos isset aliquis mortuorum: *Si Moysen, inquit, & Prophetas non audiunt, nec si quis ex mortuis resurrexerit, credent.*

Gen. 22. 18. *Dixit Moyses, quod in semine Abrahæ benedicentur omnes gentes. Dixerunt Prophetæ:*

Isa. 92. 4. *Tu vocaberis voluntas mea, & terra tua orbis terrarum: & Commemorabuntur, &*

Psal. 21. 28. *convertentur ad Dominum universi fines terræ. His & talibus tam manifestis præ-*

nuntiationibus Ecclesiam demonstrantibus, isti credere noluerunt. Surrexit Dominus à mor-

Lucæ 24. 47. *tuis, dixit in nomine suo prædicari penitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem. Il-*

li qui Moysi & Prophetis non crediderant, nec Domino resurgenti à mortuis crediderunt.

Quid restat, nisi ut divitis illius tormenta

sortiantur? Quæ vos fugientes dum adhuc

tempus est, ante quàm de hac vita emigretur,

divinis eloquiis constanter inhærete, ut nec in

vita conturbemini, & post hanc vitam quod

semini Abrahæ promissum est, accipere me-

reamini. Amen.

EPIS-

a Reliqua deerant in editis Am. & Er. Huc revocata fuerunt per Lovanienses ex vetere codice Endoviensi: habentur & in nostro Floriacensi.

EPISTOLA XCIII.*

* Aliàs

XLVIII.

quæ autem

93. erat.

nunc 181.

Augustinus Vincentii è schismate rogatiano episcopi Cartennensis epistolam refellens; dicit visum sibi fuisse aliquando, non vi cum hæreticis, sed verbo Dei & ratione agendum; verum sententiis aliorum exemplisque superatum mutasse sententiam, & arbitrari leges principum rectè implorari adversus hostes fidei, modò id fiat animo corrigendi, non studio vindicandi: aliæque subjicit per multa contra pervicaciam & anabaptismum donatistarum.

Dilectissimo fratri VINCENTIO, AUGUSTINUS.

I. ACCEPI Epistolam, quam tuam esse mihi non incredibile visum est. Adtulit enim eam, quem catholicum christianum esse constaret, qui, ut opinor, mihi mentiri non auderet. Sed & si fortè non sunt litteræ tuæ, ego ei qui scripsit rescribendum putavi. Nunc me potiùs quietis esse avidum & petentem, quàm tunc cum me adolescentem, vivo adhuc Rogato cui successisti, apud Carthaginem noveras. Sed donatistæ nimium inquieti sunt, quos per ordinatas à Deo potestates cohiberi atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum jam correctione gaudemus, qui tam veraciter unitatem catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse latantur, ut eos cum magna gratulatione miremur. Qui tamen nes-

Scripta

circ. ann.

408.

CAPUT I.

33. 9. 4.

Nimium.

Cogi ad fi-

cio